



Csijoha, a gésa már rég túl volt az ebédjén. Teás rizst evett és valami savanyúságot. Lekuporodott a rosszul világított keskeny vendégszoba gyékényére, kimonóujjából időnként cukrot vett elő, és elmerülten, önfeledten rágcsálta. Egyszer csak zajt hallott a konyha felől.

– Ki az? – dugta ki fejét a konyha pergamen ajtaján.  
– Én!

A konyhaajtó előtt egy középkorú, szegényes külsejű asszony ácsorgott. Kezében batyu.

– Anyám, mit keresel te itt? – kérdezte Csijoha, anélkül hogy ajtót nyitott volna.

– Eljöttem. Ki tudna tovább is egy olyan háznál megmaradni? Te meg ne haragudj rám.

– Hm. De mi jutott megint eszedbe, anyám? Mit fogsz csinálni?

– Éppen ezt akarom veled megbeszélni. A madám itthon van?

A hideg februári szél megzörgette az árnyékszék ajtaját, megtáncoltatta az eresz alá akasztott szárítórudakat. A föl-kavart por az asszony lábánál felhőzött. A lány nem nyitott ajtót, így az asszony csak a nyíláson át pisloghatott be az apró házba. Olyan kicsi ez a ház, hogy a konyhából csak a karját kell kinyújtania az embernek, s máris a vendégszobában van. Bent homály uralkodott, az asszony talán nem is látott semmit kintől, legföljebb csak a vendégszoba faszenes kályháján éppen forrni kezdő teavíz barátságos suhogását hallotta.

– Tegnap későn jött haza – mondta Csijoha, cukrát ropogtatva. – Biztosan ágyban van még. – Állt a félig nyitott ajtónál, mintha eszébe sem jutott volna, hogy a másik szeretne bejutni. Már ő is fázott; összebb húzta mellén a kimonót.

Az emeletről léptek hallatszottak.

– Ki az? Csijoha, te vagy? Olyan hideg van, ne hagyd nyitva az ajtót – mondta egy hang a lépcsőről.

– Madám – szólt kintől az asszony –, micsoda kegyetlen idő! Remélem, jól szolgál az egészsége – és amennyire csak a konyhaajtó engedte, bedugta fejét a nyíláson.

– Á! O-Kame. Nem tudtam, hogy te vagy.

– Bocsánatot kérek a gyakori alkalmatlankodásért – s már benn is volt a konyhában. Lánya karja alatt szökött be.

A madám ismerte az asszony s lánya históriáját, de nem volt mit tenni, el nem zavarhatta. Betessékelte.

– Na, kerüljön már beljebb a kályhához, hideg van kinn.

– Köszönöm szépen, nem is zavarnék sokáig – tette le batyuját a konyhában, s a szobaajtó küszöbére telepedett. – Hálásan köszönöm, hogy gondját viseli a lányomnak – hajolt a gyékényen nyugvó kézre.

O-Kame hálálkodása tulajdonképpen közhely volt. Mégis megköszönte, hogy a madám vigyáz a lányára. Csijoha ingerült lett. Megvető tekintetét anyjára szegezve, visszaült a helyére, aztán hátat fordított a két nőnek, és kibámult az ablakon.

– Csijo – mondta a madám, a lány egyre nagyobb bosszúságára –, készíts teát az anyádnak. Na, O-Kame, hogy tetszik az új család? – fordult az asszonyhoz, miközben ülőpárnája alól előkotorta hosszú pipáját. – Ki lehet őket bírni?

– Kedves madám – kezdte röstelkedve, lesütött szemmel –, éppen erről szerettem volna beszélni magával.

O-Kame széles homlokú, keskeny szemű, lapos arcú asszony volt, borzas hajáról már nem lehetett megállapítani, mikor is járt fodrásznál. Mégis, hófehér arcbőre annyira fiatalá tette, hogy semmiképpen sem látszott a tizennyolc éves Csijoha anyjának. A piszkos kimonógallér, a gondatlanul kötött öv, a kötény vidéki gésa házicselédjére vallott.

– Madám, röviden szólva, én nagyon megjártam – folytatta, fejét hajtűjével vakargatva. Talán a hirtelen szobameleg bántotta. – Én már nem megyek többé férjhez. Képzelve csak el, milyen rettenetes az új uram, ha iszik, üt, ver, meg minden. És hogy mi derült ki róla? Hat gyereke van. A legkisebb öt éves, aztán ott van a nyolcvanéves anyja. Ennél szörnyűbbet el sem tudnék képzelni. Otthagytam őket, gondoltam, beállok valahová cselédnek.

– Nem rossz gondolat – jegyezte meg a madám. – A cselédnek most nagy keletje van.

– Madám, mi volna, ha magához állnék be?





– Anyám, nálunk már itt van O-Koma – fordult vissza hirtelen az ablakon kibámuló Csijoha. Anyját és gazdáját nézte.

Éppen most érkezett haza O-Koma. Megzörgette a rácsos utcai ajtót. Olyan tizenégy év körüli kislány, cseléd és egyben gésakísérő volt.

– Nálunk éppen telt ház van. De ha jól emlékszem, itt a szomszédban, szemben a Csitoszénél kerestek valakit újév után. Érdeklődni kellene.

– Ez bizony nagyon jó volna nekem – bólogatott O-Kame. – Ugyebár, gésaház az is, nagyon jó volna. Ha kell, mindjárt be is állhatok.

– Csijoha – szólt a madám a lányhoz –, menj át, és kérdezd meg őket.

– Asszonyom, ez lehetetlen. Nekem semmi szükségem arra, hogy anyám itt a mi negyedünkben cselédeskedjen. Ha kitudódna, én a föld alá süllyednék szégyenletemben – ellenkezett Csijoha sírva.

– De furcsákat mondasz – nézett a lányára O-Kame. – Hiszen dolgoztam én már egyszer itt is, a madámnál.

– Volt belőle kellemetlenségem éppen elég, nem is képzelnéd, anyám. Én ebbe soha, soha többé nem mennék bele – zokogta. Arcát kimonóujjába rejtette.

A madám eregette a füstöt hosszú szárú pipájából, és kényeszeredetten nézte az anya meg a lány jelenetét.

– Ne veszekedjetek már!

Csijoha, valódi nevén Csijo, egy riksakocsis lánya volt. Akkor született, mikor tizenhét éves anyja fölkerült vidékről Tokióba, és egy gazdag családhoz szegődött. Amikor Csijo kilencesztendő lett, a kocsi elvitte egy szívroham. O-Kame hirtelenében férjhez ment egy zöldségárushoz, ez meg alig várta, hogy mostohalánya betöltse tizenegyedik évét, és eladhasa kétszáz jenért a Motomasza gésaház tulajdonosának, azaz a Motoha madámnak. A zöldségárus új asszonyt vitt magához, és O-Kame nem tudta, mitévő legyen. Végül fogta batyuját, és bekopogott lánya gazdájához, mint most is. Ez vagy két esztendővel előbb történt. A lány éppen akkor kezdett Csijoha néven vendéglőkbe járni, ahová mint kezdő gésát hívták.

O-Kame alig dolgozott fél évet a madám házában, amikor összemelegedett egy cukorkaárussal. A férfi éjszakánként ebben a negyedben tologatta lacikonyháját; gésáknak árulta az édes, meleg tésztákat. O-Kame megszökött a szeretőjével, s a környék egy ideig hahotázva tárgyalta az esetet. Csijoha nem mert emberek közé menni. Aztán, alighogy az ügy feledésbe merült, O-Kame szóban forgó batyujával ismét beállított Motoha madámhoz. Elmesélte, miképpen nyomorgott az édességárusnál, aki egy bordélyház tulajdonosának akarta őt eladni. Ismét a madámhoz került, jó fél évet szolgált is nála, aztán a madám egyik ismerősének közvetítésével férjhez ment a bádogsmesterhez. Most hagyta ott.

– O-Kame – jelentette ki a madám, az anya meg a lány vitájába vágva –, én azt hiszem, jobb helyet hiába is keresne. Talán mégis vissza kellene menni a bádogshoz.

– Úgy van, anyám, ahogy a madám mondja – erősködött Csijoha. – Nem élném túl, ha megint botrányt csinálnál. Ne haragudj, már én is gésának számítok, nem mindégy hát, hogy mit beszélnek rólunk. Könyörgök, menj szépen vissza ahhoz a családhoz!

Közben beesteledett, és kigyulladt az utcai lámpa.

– Jó estét! – hangzott a rácsos ajtón át.

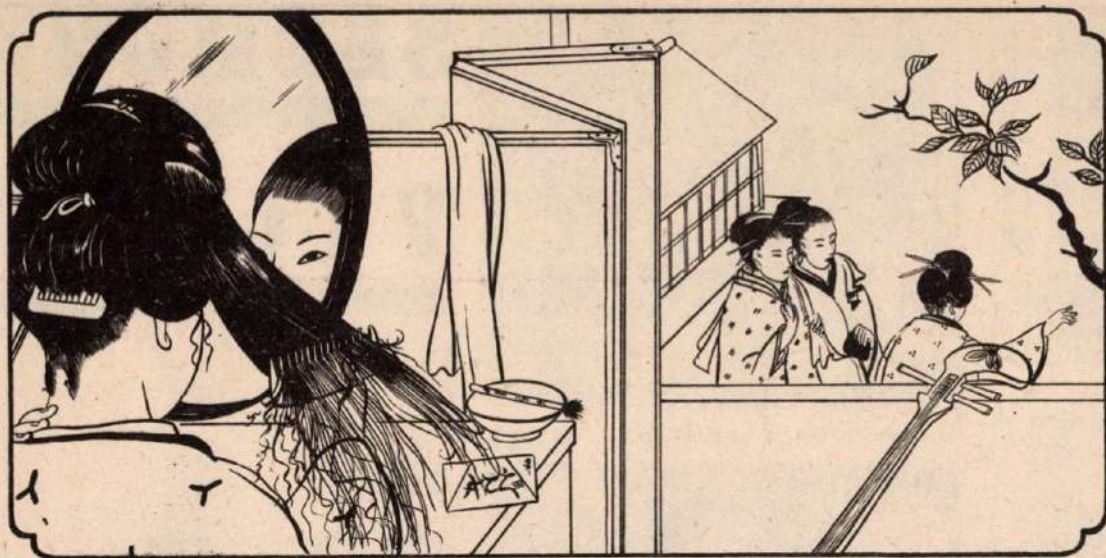
A félhomályban a három nő egymásra nézett. O-Kame elhúzta az ajtót, s már bent is volt a látogató: Keianné, az ötven év körüli gésaközvetítő, törékeny, alacsony asszonyság.

– Na, Keianné, jöjjön csak be – szólt Motoha, és a kis szénkályha tetejéről levette a vizesedényt, aztán fölszította a parazsat. A bőbeszédű Keianné levette sálját, és a kályha felé indulva rákezdte a magát:

– Jaj, micsoda ítéletidő, nagyon örülök, hogy jól vannak, mint mindig, olyan vidám ez a ház, hogy ezt már kívülről is látja az ember, de hát a vidámság aranytörvénye ennek a szakmának. – Leült, előhúzta cigarettatárcáját, s hogy észrevette O-Kamét, folytatta: – Milyen jó látni O-Csijo szorgalmatoskodását!

– Köszönöm, Keianné – mondta O-Kame. Kezdő cseléd korából ismerte még az asszonyt. – Én is elégedett vagyok a lányommal.





O-Kame minden hátsó gondolat nélkül, csupán a bók viszonzásaképpen mondhatta, amit mondott. Csijoha mégis ingerült lett: minek avatkozik anyja az ő dolgába. Hogy bosszút álljon, a kerítőnőhöz fordult.

– Keianné, kérem, szépen szerezzen anyámnak valami helyet – szólt foghegyről –, nálunk nincs munka. Itt vagyunk mi, O-Koma meg én.

– Igaz is, Keianné. Nagyon jó volna, ha eszébe jutna valami – mondta a madám, letéve a tűzkotró vasat, és elmesélte O-Kame esetét a bádoggossal.

– Értem – felelte Keianné, O-Kame felé fordulva –, akad ilyen több is. Többen szóltak is nekem, de én nem nagyon jegyeztem meg. Most jut eszembe, van egy özvegy öregúr, olyan mindenhez értő személy kellene neki, mivel már idős, és rigolyái vannak. Nem afféle tapasztalatlan kis csirke kellene, hanem egy meglett asszony, akinek már magának is volt háztartása. Még nem találtam senkit. Beszélhetek közvetlenül is a családdal, és elintézem a biztos havi negyven jent meg a ruházkodást. Gondolom, egy közönséges cseléd manapság nemigen kereshet tizenötnél többet.

Motoha és Csijoha némán nézte O-Kamét és a lelkesen, előrenyújtott nyakkal beszélő Keiannét. Aztán Csijoha váratlanul fölállt, és felsétált az emeletre: Az ablaknál két állótükör, az egyik a madamé, a másik az övé. Leült, megfogta fésűjét, de nem emelte hajához. Sokáig bámult a tükörbe.

Csijoha nem azért menekült a szobából, mert sajnálta anyját a cselédsors miatt, sokkal inkább a szégyenkezés kergette: micsoda élhetetlen anyja van! Erősen kívánta, hogy mielőbb távozzon, és többé sose lássa; bánja is ő, kinek az ágyasa lesz, kinek a cselédje! Hirtelen düh fogta el, indulatosan tépni kezdte fésűjével a haját.

Az ablakból, a szomszéd ház irányából ismerős hangok halatszottak. A fiatal gésalányok fürdőbe készültek. Fölállt, fölkapta kis piperetáskáját, törülközőjét, és elindult. Amint leért a lépcsőn, az ajtón beszólt a madámnak:

– Madám, megyek a fürdőbe.

– Csijo, ha van valami nyári kimonód, és nem sajnálsz, add oda anyádnak, hálógnek kellene – felelt a szobából a madám.

– Micsoda, madám?

– Az édesanyádnak, Csijo. Hogy meg ne szólják az új helyén, hogy még az sincs neki – magyarázta Keianné.

– Keianné, hát akkor megegyeztek? – kérdezte Csijoha. Érezte, hogy arca bíborvörös lesz. A félig nyílt ajtón át látta, mint igazgatja anyja sután, önfeledten a haját.

– A ház itt van a közeli Icsigaja-negyedben. Rögtön el is kísérem.

– Igen? A nyári kimonóim az emeleten vannak, a szekrényben – vetette oda Csijoha, és föl húzta papucsát.

– Csijo – szólalt meg O-Kame –, akkor megkérem a madámot, hogy keressen valamit.

– Tessék, ahányat csak akarsz – mondta Csijoha, és kinyitotta a rácsos ajtót, hogy elmenjen. Még visszazólt: – Hanem ott aztán maradj ám meg! Keianné – nézett a kerítőnőre –, nagyon megköszönöm, hogy törődik velem.

A madám jóságosan elmosolyodott a fiatal Csijoha mondatán, de O-Kame és Keianné oda sem figyelt.

A szennyvizes árok deszkái még sokáig visszaverték Csijoha fapapucsának kopogását.

Sz. Holti Mária fordítása

Rajz: Pataki Tibor

NAGAI Kafú (1879–1959) gazdag apja támogatásával a századfordulón körutazást tett az Egyesült Államokban, Párizsba is ellátogatott. Mint a francia naturalista irányzat híve, hazatérve Zola műveit tolmácsolta. Később a japán polgárság hagyományos zenei és irodalmi műfajai iránt érdeklődött, s behatóan foglalkozott e műfajok ápolói, a gésák életével. Lautrecként élt a gésák között; hangulatos képekben örökítette meg portréjukat, környezetüket, ilyen a *Versengés* (1917) és a *Történetek a Szumida folyó keleti partjáról* (1937) című novellája. 1952-ben kitüntetik a Nemzeti Kultúra Rend szalagjával. Ez a novellája 1910-ben keletkezett.